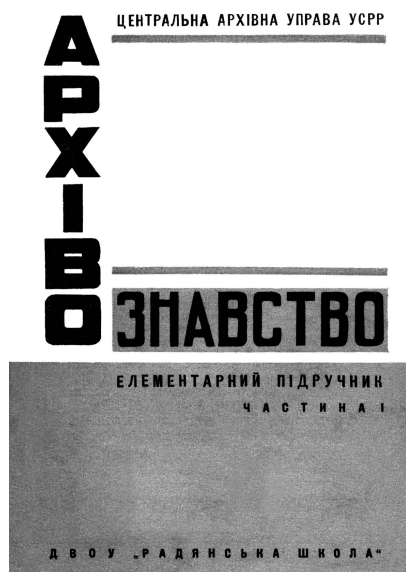

АРХІВОЗНАВСТВО — галузь історичної науки, комплексна наука про [архівну справу](#). Спец. наук. дисципліна, що вивчає та розробляє теор., методол., організац. питання архів. справи та її історію. Як наука А. зародилося в 19 ст. на основі діяльності губернських [архівних комісій](#), що займалися збиранням, упорядкуванням і виданням архів. документів. З діяльністю архів. комісій пов'язані імена корифеїв істор. науки: [М. Владимирського-Буданова](#), [М. Іванишева](#), [В. Іконникова](#), [І. Каманіна](#), [О. Левицького](#), [Я. Новицького](#), [Д. Яворницького](#) та ін. «Золотою добою» укр. А. стали 20 — поч. 30-х рр. — час становлення вітчизн. шк. А. (праці [М. Довнар-Запольського](#), [М. Грушевського](#), [О. Грушевського](#), [П. Клименка](#), [В. Модзалевського](#), [Д. Багалія](#), [В. Веретенникова](#), [О. Водолажченко](#), [С. Маслова](#), [В. Міяковського](#), [В. Романовського](#), [П. Федоренка](#) та ін.), створення першого в Україні наук. центру з питань А. (Кабінет А. при Укрцентрархіві — див. [Архівознавства кабінет Центрального архівного управління УСРР](#)), започаткування архів. періодики (див. [Архівна українська періодика](#)). Ці успіхи не мали розвитку в наступ. періоді, коли утвердився ідеол. диктат у науці. Сучасні дослідж. процесів архів. справи та розвитку А. в Україні засвідчують його тенденцію до виокремлення як системи наук. знань, що вивчає історію, теорію і практику архів. справи, її правові й екон. засади, архів. менеджмент та інформ. системи, принципи формування і використання архів. фонду, технологію зберігання та реставрації документів. А. займається описуванням, обліком, зберіганням, наук. систематизацією й класифікацією документної

інформації, розробляє види і форми наук.-довідк. апарату до документів Нац. архівного фонду (НАФ) України, методи і прийоми багатоаспект. використання документів. Важл. завданнями А. новіт. доби є забезпечення збереженості документів НАФ України шляхом розвитку наук. досліджень фіз.-хім. властивостей носіїв інформації, засобів та умов створення ефект. страх. фонду; рац., адекватне сусп. потребам використання інформ. ресурсів НАФ; створення наук.-методол. засад розробки і впровадження новіт. систем пошуку, відтворення та використання інформ. бази; інтеграція в мережі світ. автоматиз. інформ.-пошук. систем тощо. А. тісно пов'язане з ін. науками: історією, культурологією, правом, документознавством і спец. галузями істор. науки: джерелознавством, дипломатикою, палеографією, сфрагістикою, геральдикой, метрологією та ін. Остан. часом сформувалася чітка тенденція до зародження в надрах А. нової наук. дисципліни на межі методології і теорії наукознавства, культурології та інформатики — архівософії, що свідчить про універсал. характер А. Вітчизн. центрами наук. дослідж. у галузі А. є Інститут архівознавства НБУ ім. В. Вернадського (засн. 1993) і Укр. держ. НДІ архів. справи та документознавства Держ. комітету архівів України (засн. 1994). Ці установи тісно співпрацюють з відомими у світі центрами архівознавчих дослідж.: Міжнар. інститутом архів. науки (Марибор, Словенія), Всерос. НДІ документознавства та архів. справи (Москва), Білорус. НДІ документознавства та архів. справи (Мінськ), Архів. школою Міністерства науки та мистецтв землі Гессен (Марбург, Німеччина) та ін.

Рекомендована література

1. Введенський А. О., Дядиченко В. А., Стрельський В. І. Допоміжні історичні дисципліни. К., 1963;
2. Мітюков О. Г. Радянське архівне будівництво (1917–1973). К., 1975;
3. Спеціальні історичні дисципліни. К., 1992;
4. Калакура Я. Архівознавство: наука чи система наукових знань? // Студії з архів. справи та документознавства. К., 1996. Т. 1;
5. Ляхоцький В. Основні напрями діяльності Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства // Там само;
6. Матяш І. Найпотрібніший підручник для всіх архівних робітників: Укр. архівна періодика 20– 30-х рр. // Там само;
7. Хорходина Т. И. От архивоведения к архивософии? К

- постановке проблемы // Тр. Истор.-архив. ин-та. Москва, 1996. Т. 33;
8. Українське архівознавство. Історія, сучасний стан та перспективи: Наук. доп. Всеукр. конф. (19–20 листоп. 1996): У 2 ч. К., 1997;
9. Архівознавство. К., 1998;
10. Архівна та бібліотечна справа доби визвольних змагань: Зб. наук. пр. К., 1998.
- І. Б. Матяш*

Бібліографічний опис:

Архівознавство / І. Б. Матяш // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44827>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).